

# Impulz

2010

- Miroslav Daniš: *Za Svetoslavom Veiglom (1915–2010)* (1, s. 3–8)
  - Svetoslav Veigl
    - filozof Jacques Maritain
      - Krása má snahu spojiť nás s Bohom.
- Vladimír Palko: *Choré hviezdy kresťansko-demokratické* (1, s. 25–47)
  - Najprv sa ľavica spýta pravice na homosexualitu. Pravica odpovie. Potom ľavica obviní pravicu, že je posadnutá témou homosexuality.
- Vladimír Palko: *Rozkoš čítať* (1, s. 88–91, recenzia knihy Anton Hykisch: *Rozkoše starých čias*)
  - „ktosi múdry“
    - Najlepšia kniha je tá, ktorá vám povie to, čo už vlastne viete.
- Vladimír Palko: *Last Christian Aphorist Standing* (1, s. 97–98, recenzia knihy Juraj Macko: *Aphorhytmick*)
  - Juraj Macko: *Aphorhytmick*
    - Krach na burze – akcie v akciovej ponuke.
    - Najväčšou dogmou moderného človeka je odmietanie dogiem.
    - (...) Viete, prečo vás z bulváru bolí hlava? Lebo (...) bulvár, to je tlačová níž.
- Stanislav Janota, Lucia Janotová: *Trianonská trauma* (2, s. 28–31)
  - 18. storočie prinášalo postupne zmenu obrábania pôdy, prinieslo zemiaky, kukuricu, krmoviny a vytvorilo podmienky pre zlepšenie výživy a zdravotného stavu obyčajných ľudí, ktorí potom získali čas a prostriedky na veci verejné.
- Gabriela Rakúsová: *Lokálpatriot, Európan a vyhnanec* (2, s. 68–73)
  - Dobré literárne dielo skrýva (...) zamýšľané tendencie v svojom druhom pláne, ktorý nájde v sujete nadaný čitateľ.
- Ján Šalgovič: *Mozog digitálneho neandertálca* (3, s. 24–27)
  - Frank Schirrmacher
    - Budeme sa zžierať strachom, že niečo zmeškáme, ako aj z nutkavého pnutia, že musíme vstrebávať každú informáciu. Odnaučíme sa samostatne myslieť, pretože nebudeme vedieť, čo je dôležité a čo nie. Takmer vo všetkých oblastiach života sa podrobíme autoritatívnemu panstvu počítačov.
    - Výsledkom [multitaskingu] je, že človek stráca práve tú vlastnosť, ktorou sa odlišuje od kompjútrov: kreativitu, flexibilitu, spontánnosť.
    - Profesor Clifford Nass uverejnil nedávno zaujímavú štúdiu, v ktorej uvádza, že multitaskéri systematicky strácajú schopnosť rozlišovať vo svojom okolí medzi dôležitým a nepodstatným, stávajú sa roztržitými, nesústredenými. V konečnom dôsledku nežijú a nepracujú efektívnejšie, ale naopak: strácajú schopnosť samostatne myslieť, sú pomalší a ich duševný output sa stáva nepresným, ba dokonca klesá. Takisto: Multitasking sa nedá ani naučiť ani natréňovať. A – čím sme multi-taskingovejší, o to horšie podávame mentálne výkony.
    - Musíme sa znovu naučiť posudzovať život na základe informácií samostatne spracovaných v našich hlavách, a nie prostredníctvom softvérom vygenerovaných algoritmov a pravdepodobností. Podľa iných pravidiel než nám ponúkajú počítače. „Domnievame sa, že svoju inteligenciu, svoje vzdelanie a svoju tvorivosť si podporíme tým, že žijeme s počítačmi v akejsi napätej koexistencii. My však musíme nechať kompjútre robiť to, čo sú v stave robiť, aby sme svoje kapacity uvoľnili na to, aby sme mohli počítače zásobovať novými príkazmi.“, zdôrazňuje Frank Schirrmacher vo svojej knihe *Payback*.
- Janet E. Smith: *Horúca voda a prvý vzduch* (3, s. 28–30)

- Chestertonova prenikajúca kritika súčasných dominantných názorov ho neurobila ani zatrpknutým, ani melancholickým. Mal tú veľkú milosť, že sa mu hlúposť nevidela odporná, lež zábavná. Nenájdete veselšieho človeka, než bol Chesterton; vskutku nazval radosť jednou z trojice kresťanských cností (tie druhé dve boli pokora a aktivita).

- **Ján Čarnogurský: *Myšlienka a sila* (3, s. 32–43)**

- (...) Pápež Lev III. v decembri roku 800 korunoval franského kráľa Karola Veľkého za cisára a fakticky zveril pápežský štát pod jeho ochranu. Z tej doby pochádza jediný obraz, keď pápež kľací pred svetským kráľom. Bol to kľúčový okamih dejín západnej Európy. Ale zároveň začiatok rozdelenia Európy a kresťanstva na Východ a Západ. Franský kráľovský dvor postupne vtlačil do vyznania viery slovíčko filioque vyjadrujúce učenie, že Duch Svätý pochádza od Otca a Syna. Toto učenie bolo v rozpore so schváleným vyznaním viery na Nicejskom (r. 325) a Konštantínopolskom cirkevnom sneme (r. 381) a pre Konštantínopol neprijateľné. Dodnes je problémom medzi východným a západným kresťanstvom. Stmelenie duchovnej sily reprezentovanej pápežom a vojenskej sily reprezentovanej Franskou ríšou sa stalo kľúčovou udalosťou stredovekých západoeurópskych dejín. Vtedy sa začala západná Európa vzťahovať.
- Drobných prebiehaní od jednej sily k druhej je v európskych dejinách množstvo. Napr. rakúsky cisár František Jozef v r. 1849 na kolenách uprosil ruského cára, aby mu pomohol poraziť vzbúrených Maďarov. Cár vyhovel, a tak došlo k porážke Maďarov v bitke pri Világoši v júli 1849. Ale už v Krymskej vojne (1853–56) sa Rakúsko postavilo na stranu západných útočníkov proti Rusku.
- Skôr než Rím vyhral nad Gréckom, musel vyrásť z malého mestského štátu na vtedy svetovú ríšu. Vyrástol z viery v právo, schopnosti vytvárať právo a schopnosti predpisovať a dodržiavať disciplínu v záujme štátu. Rímske právo, poriadok a disciplína priťahovali okolité mestské statiky, takže Rímska ríša nemusela rásť iba dobývaním. Budovanie Ríma a rast ríše zároveň upevňovalo v jej občanoch a obyvateľoch presvedčenie, že Rím sa síce vo vzdelanosti nevyrovná Grécku, ale v organizácii je najdokonalejšou jednotkou vtedajšieho sveta.
- [Osvietenstvo] začalo vo Francúzsku vo forme intelektuálnych debát, neskôr sa sformovalo do napísania francúzskej Encyklopédie a našlo si prívržencov v celej kontinentálnej Európe. Proti neobmedzenej moci kráľa postavilo Ústavu, proti sudcovskej svojvôli postavilo striktné a slepé ustanovenia zákona a proti krutým spôsobom popráv zaviedlo gilotínu. Výsledný stav osvietenstva bol biedny, ale jeho vzostupná fáza bola impozantná. Osvietenstvo vyústilo do Veľkej francúzskej revolúcie, ktorá viedla k napoleonským vojnám. Celé predošlé stáročia nepadlo vo vojnách toľko ľudí, ako vo vojnách inšpirovaných osvietenstvom.

- **Vladimír Palko: *Činitele moci* (3, s. 44–56)**

- V severnom Peru sa nachádza mesto Cajamarca. Do dejín vošlo neuveriteľnou bitkou, ktorá sa udiala 16. novembra 1532. Jedna bojujúca strana bola 80-tisícová armáda Atahualpu, vládcu ríše Inkov. Druhou bojujúcou stranou bola neveľká jednotka Španielov pod vedením Francisca Pizarra, ktorá ako prvá dorazila na pôdu impéria Inkov. Španielov bolo spolu 62 jazdcov a 106 pešakov. Mali štyri malé kanóny, prevážané na koňoch, a dvanásť arkebúz, čo boli v podstate väčšie pušky. Výsledkom bitky bola úplná porážka Atahualpovej armády, ktorá sa pustila na útek.  
Čím si to možno vysvetliť? Bojová technika samozrejme bola na vyššej úrovni u Španielov, ale palebná sila, ktorú predstavovala, by nestačila na desiatky tisíc na všetko odhodlaných bojovníkov. Niečo chýbalo v myšliach a srdciach Atahualpuových vojakov. Akosi sa im zrazu nechcelo umierať za Veľkého Inku. Táto idea sa ukázala ako slabá, nie dostatočne pravdivá.
- V dvadsiatom storočí sa generácie Európanov, ako na komunistickom Východe, tak i na ľavicovo liberálnom Západe, učili v školách, že v onom šestnástom storočí kresťanskí Španieli rozvrátili previtajúce (slová ako „rozvrátiť“ a „previtajúci“ nesmeli chýbať) ríše Aztékov a Inkov. Nikto v školách nehovoril o tom, že to boli despotie, v ktorých nejestvovala takmer žiadna miera slobody a najmä, že v týchto ríšach sa pestoval krutý náboženský kult krvavých ľudských obetí.
- V južnom Peru sa nachádza sopka Llullaillaco. V roku 1999 boli v jej blízkosti objavené päťsto rokov staré zachovalé detské múmie známe ako „Dievča z Llullaillaco“ a „Chlapec z Llullaillaco“. Podľa britského výskumného tímu obe deti zahynuli ako obeť bohovi tak, že ich spustili živé do krátera sopky, kde v mukách zomreli vystavené horúčave. Predtým ich vykrmovali, aby sa bohovia neurazili. „Capacocha“, ceremónia obetovania detí bohovi, bola bežnou súčasťou kultu v ríši Inkov.  
Kult ľudských obetí v ríši Aztékov bol ešte horší. Ako zodpovedá takáto kruto krvavá pološialená spoločnosť túžbam vyvierajúcim z hĺbky ľudského srdca? Kto bude umierať za takého impérium, za takých vládcov a za

takých bohov? Dobrovoľne nikto. Aký div, že armády Aztékov a Inkov sa rúcali, len čo sa objavila iná politická alternatíva? Aký div, že ako v Mexiku ku Cortésovi, tak v Peru ku Pizarrovi sa pridávali poľahky indiánske kmene, aby s nimi spolu bojovali proti aztéckej moci v Tenochtitlane a inkskej moci v Cuzcu?

Idea imperiálnej moci zrazu bola vystavená pravde a zrútila sa.

S politickou mocou Montezumu, Ruatemoca, Atahualpu sa zrútila aj idea v podobe krvavých božstiev, aztéckeho Quetzalcoatl, Huitzilopochtliho, inkského Intiho.

To, že mnohé činy conquistadorov neznajú prísne kritériá kresťanského správania, je iná kapitola. S príchodom Španielov však skončilo barbarské masakrovanie nevinných ľudských obetí. A Španieli si toho boli vedomí.

• **Milan Sova: *Biblické kráľovstvo Dávida a Šalamúna* (3, s. 57–)**

- Hoci pre ľudí, ktorí považujú biblický text za Božie slovo, sa môže zdať neadekvátne posudzovať ho tými istými kritériami, ktoré sa bežne používajú pri hodnotení diel ľudských autorov, pravdou však je, že biblický text je Božím slovom, ktoré zapísal ľudský autor, uplatniac „svoje schopnosti a vlastnosti“, to znamená uplatniac svoju kultúru, svoj spôsob vnímania vecí, svoj spôsob vyjadrovania, aký bol bežný v semitskom svete 1. tisícročia pr. Kr. Aby sme teda biblický text správne pochopili, musíme niečo vedieť o spôsobe vyjadrovania sa ľudí v starozákonnom období, k čomu dopomáha práve literárna kritika.
- (...) Biblickým textom uvádzaný exodus 600 000 mužov bez započítania ich rodinných príslušníkov (Ex 12,37) sa z archeologického hľadiska javí ako nemožný (štyridsaťročný pobyt viac ako dvoch miliónov ľudí v púšti nemožno zostať bez akejkoľvek zdokumentovateľnej stopy). Preto sa v súčasnosti číslovka „šesťstotisíc“ interpretuje iným spôsobom, buď ako symbolické číslo, alebo sa vychádza zo skutočnosti, že slovo *elef* (tisíc) má v hebrejčine aj odlišné významy („vôl“, „klan“). Väčšina odborníkov dokonca favorizuje názor, že v skutočnosti mohlo ísť iba o exodus istej skupiny, ktorá sa neskôr stala súčasťou izraelského etnika a ktorej tradície o zázračnom odchode z Egypta prijali za svoje aj ostatné izraelské kmene. Takéto vysvetlenie však potom prirodzene konštituuje izraelského národa kladie do neskoršieho obdobia a spočívalo by potom už nie v tom, že všetky izraelské kmene prijali Boží zákon („tóru“) pod vrchom Sinaj, ale že ide o tradície jednej zo skupín, ktorá sa stala súčasťou izraelského etnika a že tieto tradície postupne prijali aj ostatné izraelské kmene.
- Rozprávanie knihy Jozue, ktoré hovorí o jednotnom postupe dvanástich izraelských kmeňov pri dobýjaní Kanaánu, sa už aj pri zbežnom porovnaní s paralelnými textami z Knihy sudcov ukazuje ako značne zidealizované. Pohľad na zachované literárne tradície neizraelských národov však ukazuje, že takáto idealizácia dejín bola v tom čase bežne používaným prostriedkom propagandy určitého etnika alebo prostriedkom vyjadrenia jeho náboženských presvedčení.
- (...) K určitej idealizácii (...) došlo (...) zvlášť v textoch, ktoré hovoria o veľkej sláve a vznešenosti kráľa Dávida a jeho kráľovstva. Ak by bolo Dávidovo kráľovstvo naozaj veľmi významné, určite by sa o ňom našla nejaká zmienka napr. v zachovaných egyptských prameňoch alebo v prameňoch dokazujúcich vtedajší medzinárodný obchod. Takéto zmienky však zatiaľ úplne chýbajú.
- Ku koncu Šalamúnovej vlády začala jeho moc upadať. Jeho kráľovstvo stratilo územie Edomska a územie okolo Damasku a muselo čeliť aj istým vnútorným napätiam. Biblické texty to zdôvodňujú jednak Šalamúnovou krutovládou, keď stanovil pre svojich poddaných nútené práce, a jednak Šalamúnovým nemravným spôsobom života. Opäť tento realistický negatívny pohľad na biblického kráľa, ktorý bol v neskorších tradíciách idealizovaný, sa ponúka ako dôležitý argument v prospech historickej hodnovernosti príbehov opísaných v biblickej knihe 1 Kr.

• **Andreas Laun: *Rozdelenie už nastalo* (4, s. 3–5)**

- Konfucius na otázku, čo by urobil, keby mu bola zverená všetka moc, odpovedal, že by vrátil všetkým slovám vlastný význam!

• **Katarína Danišková: *O cnostiach a trhu* (4, s. 69–77)**

- (...) So zastúpením cnostných ľudí sa zvyšuje bohatstvo celej spoločnosti. Intuitívne, dvaja cnostní ľudia, ktorí uzatvorili kontrakt, majú menšie transakčné náklady. To znamená, že nepotrebujú časť svojho zisku mŕňať na právne služby z dôvodu porušenia kontraktu. Túto časť zisku môžu ďalej investovať do svojej spoločnosti, a tak nakúpiť nové stroje, rozšíriť výrobu a prijať nových zamestnancov. Alebo si môžu kúpiť nové zariadenia, či minúť peniaze na osobnú spotrebu. Logicky preto platí aj naopak, že ich necnostným správaním prichádzajú spoločnosti o odbyť nových strojov, ľudia o prácu, obuvníci o zákazku a spisovatelia o príjem.

- Dlhodobé nerestné správanie pripraví spoločnosť alebo jednotlivca o potenciálnych partnerov. Modelovaním rozhodnutí pomocou teórie hier je možné ukázať, že takéto správanie má zmysel v prípade jednorazovej hry. Ak však predpokladáme opakujúcu sa hru, nerestné správanie má za následok vyššie transakčné náklady a stratu kooperácie a dôvery medzi jednotlivými hráčmi.
- **Thomas D. Williams:** *Nová jar, nádej a Ján Pavol II.* (4, s. 78)
  - Kresťania, ktorí si pestujú teologickú cnosť nádeje, sa prirodzene stanú väčšími optimistami v interpretácii udalostí, ktoré nastanú v ich blízkosti, pretože vedia, že Boh dokáže zakomponovať i tie najhoršie situácie do svojho plánu pre naše dobro. Pevná dôvera v prozreteľnosť – založená na istote, že „tým, čo milujú Boha, všetko slúži na dobré“ (Rim 8,28), vedie k pozitívnejšiemu postoju dokonca aj pri zreteľne negatívnych udalostiach.
- **Albert Otruba:** *Všetko, čo ste chceli vedieť o SNP, ale neodvážili ste sa spýtať* (4, s. 87–89, recenzia knihy Martin Lacko: *Slovenské národné povstanie*)
  - **Martin Lacko**
    - Aktivita niektorých partizánskych skupín na Slovensku niesla črty činnosti, ktorá sa v súčasnosti označuje ako „terorizmus“. Išlo najmä o vraždy politických oponentov, únosy a popravy zajatcov, či ozbrojené útoky na najrôznejšie objekty bez ohľadu na ich následky či význam.
    - Lacko zdôrazňuje, že ak by sme Povstanie hodnotili ako „puč proti legitímnej vláde“, potom by sme analogicky museli hodnotiť aj vznik ČSR ako „puč proti legitímnej peštianskej vláde“ či revolúciu v roku 1989 ako „puč proti legitímnej komunistickej vláde“.